

Entomologické exkurze pro širokou veřejnost pořádané Východomoravskou pobočkou České společnosti entomologické v roce 2021

Již několik let pořádá Česká společnost entomologická (dále ČSE) pro zájemce z řad široké veřejnosti entomologické exkurze, během kterých se účastníci dovědí mnoho zajímavých informací z říše hmyzu, ale především si mohou přímo v terénu prohlédnout spoustu druhů bezobratlých. Letos poprvé se do této aktivity zapojila i Východomoravská pobočka ČSE ve spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy ve Zlíně a z celkem 15 exkurzí, jež se letos uskutečnily, připravila 2 v blízkém okolí Zlína.

První výprava se odehrála 17. VII. 2021 a místem setkání účastníků byla autobusová zastávka v obci Kašava. Sešlo se 28 zájemců všech věkových kategorií, které přivítal předseda pobočky a vedoucí exkurze Dušan Trávníček. Přítomnému fóru představil i další lektory z řad pobočky – Eduarda Ezera, Milana Veselého a Tomáše Vojkůvku. Pak se celá skupina vydala na květnaté louky nad vesnicí. Z hmyzích obyvatel lučních biotopů jsme pozorovali např. páteříčka žlutého (*Rhagonycha fulva*), páteříčka sněhového (*Cantharis fusca*), pestrokrovečníka včelového (*Trichodes apiarius*), kovaříka páskovaného (*Athous vittatus*), hrotaře špičatého (*Mordella aculeata*), stehenáče *Oedemera flavipes* a *Oedemera virescens*, tesříka skvrnitého (*Leptura maculata*), tesaříka černošpičkého (*Stenurella melanura*), klopušku páskovanou (*Stenotus binotatus*), klopušku zavalitou (*Capsus ater*), kněžíci páskovanou (*Graphosoma italicum*), kněžíci luční (*Peribalus strictus*), kněžíci trávozelenou (*Palomena prasina*) a pěnodějku červenou (*Cercopis vulnerata*). Tomáš Vojkůvka představil některé denní motýly, například okáče bojínkového (*Melanargia galathea*), okáče prosíčkového (*Aphantopus hyperantus*), babočku paví oko (*Inachis io*), babočku bodlákovou (*Vanessa cardui*) a vřetenušku obecnou (*Zygaena filipendulae*).

Milan Veselý poukázal na rozlišovací znaky mezi kobylkami a sarančaty, výklad se stočil i na vzájemnou podobnost některých zástupců odlišných hmyzích řádů (vosíci – řád blanokřídlí a pestřenky – řád dvoukřídlí) a byl vysvětlen pojem výstražné zbarvení. Řeč byla i o zvukových projevech hmyzu a mechanismech jejich vyluzování.

Po několika zastaveních jsme došli až k latinnému jezírku. Vedoucí exkurze přítomné seznámil s charakteristikou tohoto biotopu a upozornil na některé významné prvky zdejší vegetace – puš-

Obr. 1: Účastníci entomologické vycházky po okolí Kašavy, 17. VII. 2021. Foto: D. Trávníček.

Fig. 1: Participants in an entomological walk around the vicinity of the village of Kašava, 17. vii. 2021. Photo: D. Trávníček.

Obr. 2: Role průvodců do lesů Mladcovské vrchoviny se zhostili M. Veselý, E. Ezer a D. Trávníček (z leva), 7. VIII. 2021. Foto: J. Šmatla.

Fig. 2: M. Veselý, E. Ezer and D. Trávníček (from the left) took on the role of guides into the forests of the Mladcovská vrchovina Highlands. 7. viii. 2021. Photo: J. Šmatla.

kvorec obecný (*Acorus calamus*) a mech rašeliník (*Sphagnum* sp.). Pak už jsme věnovali pozornost hmyzím obyvatelům jezírka a jeho okolí. Na vegetaci bylo možno pozorovat exuvie vážek a kolem občas prolétly imaga některých druhů – šídlo modré (*Aeshna cyanea*) nebo vážka ploská (*Libellula depressa*). Na hladině jsme zaznamenali vodní ploštice vodoměrky a bruslačky. E. Ezer a D. Trávníček provedli orientační odchyt vodních brouků a získané exempláře si zájemci mohli

Obr. 3: E. Ezer předvádí metodu sběru pomocí sklepávače, 7. VIII. 2021. Foto: K. Trávníčková.

Fig. 3: E. Ezer shows the method of collection using a beating tray, 7. viii. 2021. Photo: K. Trávníčková.

Obr. 4: Tesařík piluna (*Prionus coriarius*), samec, 7. VIII. 2021. Foto: D. Trávníček.
 Fig. 4: The tanner (*Prionus coriarius*), a male, 7. viii. 2021. Photo: D. Trávníček.

prohlédnout v akváriu. Vysvětleny byly rozdíly ve stavbě těla, chování, způsobu dýchání a nabírání zásoby vzduchu mezi potápníky (*Hyphidrus ovatus*, *Graphoderus cinereus*, *Hydroporus tristis*, *Hydroporus palustris*) a vodomily (*Hydrobius fuscipes*, *Anacaena lutescens*, *Enochrus affinis*). Nejzajímavějším exemplářem z vodních brouků byl poměrně vzácný splašník *Hydrochus megaphallus*, který byl jako nový druh popsán docela nedávno – v roce 1988. Největší pozornost však vyvolala velká larva potápníka vroubeného (*Dytiscus marginalis*) s čerstvě uloveným vývojovým stádiem čolka obecného (*Lissotriton vulgaris*).

Dále trasa vedla kousek lesem, kde jsme zaznamenali spoustu exemplářů chrobáků lesních (*Anoplotrupes stercorosus*). Po okraji lesa jsme se pak vrátili zpátky do Kašavy, kde byla exkurze ukončena. Účastníci měli možnost vidět široké spektrum bezobratlých živočichů a seznámili se se základními metodami sběru hmyzu – smýkání, sklepkování, prosev, lov pomocí cedníků a vodní sítky.

Druhá exkurze se uskutečnila o tři týdny později dne 7. VIII. 2021. Na místo setkání – parkoviště u hřbitova v Mladcové – dorazilo 11 zájemců a role průvodců se zhostili Milan Veselý, Eduard

Obr. 5: M. Veselý a E. Ezer demonstrují naložený hmyz, 7. VIII. 2021. Foto: D. Trávníček.
 Fig. 5: M. Veselý and E. Ezer demonstrate the collected insects, 7. viii. 2021. Photo: D. Trávníček.

Obr. 6: Kobylka dubová (*Meconema thalassinum*), 7. VIII. 2021. Foto: D. Trávníček.

Fig. 6: Oak bush-cricket (*Meconema thalassinum*), 7. viii. 2021. Photo: D. Trávníček.

Ezer a Dušan Trávníček. Trasa do Mladcovské vrchoviny byla naplánována tak, aby účastníci viděli rozdíl mezi chudou entomofaunou smrkových monokultur a pestrým životem v listnatých lesích, jehož druhová skladba odpovídá přirozené vegetaci v nadmořské výšce 300 až 400 m. Na okraji smrkového porostu jsme ukázali požerky lýkožrouta smrkového (*Ips typographus*) i samotného brouka. Jedna ze zastávek byla i u nejhořejšího ze Zboženských rybníků. Tady entomologové demonstrovali vodní hmyz. Kromě larev i dospělců vážek tu bylo k vidění několik druhů vodních brouků a zástupce řádu ploštic bodule obecná (*Ilyocoris cimicoides*) a splešťule blátivá (*Nepa cinerea*). Spoustu bezobratlých bylo možno pozorovat na kvetoucích rostlinách na hrázi rybníka (různí okáči, babočky, nosatci, páteříčci, kovařici, tesařici, sluněčka, mandelinky, pestřenky, roupci, čmeláci). Pozornost poutaly dva druhy štítonošů (*Cassida* sp.), poněkud bizarní mandelinka trnitá (*Hispa atra*) či přástevník kostivalový (*Euplagia quadripunctaria*), ale nejobjedivovanějším objektem byl veliký exemplář tesaříka piluny (*Prionus coriarius*). Kupodivu jsme jej zastihli takřka v pravé poledne, ačkoliv tito brouci jsou aktivní především za soumraku a v noci. Předvedeny byly metody lovu pomocí cedníku, motýlkářské a smýkáčské sítě. Pak následovala nejpěknější část trasy – zachovalé a poměrně letité dubohabřiny a bučiny ve vrcholových partiích kopce Hřeben. Zde ke slovu přišel sklepávač a také individuální sběr (ve stromových houbách, pod kameny, spadlým dřevem, atp.). Viděli jsme např. střevlíka vrásčitého (*Carabus intricatus*), potemníka *Uloma culinaris*, tesařika obecného (*Stictoleptura rubra*), kozlíčka skvrnitého (*Leiopus nebulosus*), větevníčka bělavého (*Platystomos albinus*), kobylku dubovou (*Meconema thalassinum*) a řadu dalších druhů bezobratlých živočichů. Našli jsme tu i soví vývržky, ve kterých jsme identifikovali pozůstatky tesaříka piluny (*Prionus coriarius*).

Vzhledem k trochu delší trase (asi 10 km) byla účast poněkud slabší než na předcházející vycházce, ale všem zúčastněným se velice líbila. Na konci cesty jsme se ještě zastavili u občerstvení pod rozhlednou v Hostišově. Zde jsme ještě chvilku pobesedovali a pak už následoval přesun na zastávku hromadné dopravy. Jak pohodový průběh obou exkurzí, tak i ohlasy od účastníků, které jsme obdrželi mailem, nás ubezpečily, že tyto akce má smysl pořádát. Na příští rok alespoň jednu vycházku určitě připravíme.

DUŠAN TRÁVNÍČEK

Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně, 14|15 Batův institut, Vavrečkova 7040, CZ-760 01 Zlín;
e-mail: Dusan.Travnicek@muzeum-zlin.cz